

ŽIDOVSKÁ MENŠINA V KONTEXTE STREDNEJ EURÓPY (EDITORIÁL)

Druhé číslo tretieho ročníka *Stredoeurópskych pohľadov* sa tematicky zameriava na židovskú menšinu v kontexte strednej Európy, konkrétne na výskum etnicko-jazykových stereotypov v kultúrno-politickom priestore krajín V4. Všetky príspevky tohto čísla predstavujú široký diapazón kultúrnych, historických a v neposlednom rade aj umeleckých textov s presahom k židovskej tematike v areáli strednej Európy. Ponúka tiež interkultúrny dialóg a vychádza s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín. Uverejňujeme v ňom pätnásť textov autorov rôznych národností, prostredníctvom čoho chceme prispieť k stimulovaniu kultúry národnostných menšín a etnických skupín v oblasti vedeckých a kultúrnych aktivít.

V poradí prvý príspevok Štefana Timka *Novela Juraja Špitзера Biele oblaky a jej filmová podoba* sa orientuje na život a dielo spisovateľa židovského pôvodu Juraja Špitзера, ktorý osciloval medzi identitou slovenského Žida a židovského Slováka. Autorka Monika Adamická sa v štúdiu *Antisemitizmus v básnickej a dramatickej tvorbe Milana Richtera* zaoberá problematikou holokaustu a antisemitizmu v tvorbe Milana Richtera, významného slovenského básnika, dramatika a prekladateľa židovského pôvodu, ktorého rodina bola poznačená udalosťami 2. svetovej vojny v súvislosti s konečným riešením židovskej otázky. Štúdia Miloša Zelenku *Ladislav Fuks a jeho Variace pro temnou strunu: Židovská tematika jako metafora všelidského utrpení* sa zaoberá tvorbou českého prozaika Ladislava Fuksa zo 60. rokov 20. storočia. Škvoreckého poviedkový súbor *Sedmiramenný svícen* síce nepatrí medzi jeho vrcholné prozaické diela, no i napriek tomu sa mu v literárnohistorických výkladoch a monografiách venuje určitá pozornosť, o čom svedčí aj príspevok Erika Gilka *Škvoreckého Sedmiramenný svícen jako artikulace nemožnosti pochopit zkušenost šoa*.

Židovstvo v prepojení na mesto Nitru vo svojich textoch analyzovali Lenka Tkáč-Zabáková v príspevku *Židovstvo a jeho stopy v nitrianskom uličnom názvosloví ako špecifický prejav regionálnej kultúry* a spoluautori Naster – Kozmerová v príspevku pod názvom *Židovskí podnikatelia v meste Nitre*. Graduujúci antisemitizmus v elektronických médiách, diskusných fórach či na webových stránkach za posledných dvadsať rokov opísal Alexej Mikulášek vo svojej štúdiu *K filologické analýze soudobých antisemitských komunikátů*.

Maďarsky hovoriacu židovskú rodinu Vázsonyiovcov, presnejšie jej troch významných členov Vilmosa, Jánosa a Tamása – starého otca, syna, vnuka, v príspevku analyzoval Kovács Tamás. V štúdiu *Vývoj národnostnej skladby obyvateľstva Bohdanoviec na pozadí dejín obce* sa autor Matúš Béreš zameriaval na historické svetské a cirkevné dokumenty, ako aj na metódu orálnej histórie (svedectvá pamätníkov) a analýzu historického dokumentu – vysvedčenia žiaka miestnej základnej školy počas maďarskej okupácie (1938 – 1945). Lénárt András aj prostredníctvom fotografií poukázal na úsilie židovského národa začleniť sa alebo patriť do maďarskej spoločnosti. Dokonca aj počas nútených prác v roku 1940 sa snažili ukázať normálnosť svojho postavenia tým, že sa so svojimi dozorcami odfotografovali a tieto fotografie vložili do zápisníkov.

V aktuálnom čísle sa nachádzajú aj dve recenzie. Magdaléna Hrbáček vo svojej recenzii poukazuje na tri romány súčasnej slovenskej prózy, ktorých hlavnými postavami sú židovské ženy. Leitmotívom je trauma spôsobená holokaustom, život po vojne a pocit stigmatizácie druhej generácie preživších. Sylvia Hrešková recenzuje knihu *Spiknutí konkávních nosů*, ktorá sa zameriava na prejavy antisemitizmu nielen v reálnom svete, ale aj v tom virtuálnom. Napokon časopis uzatvárajú esejisticky ladené texty autorov Tibora Žilku venované Pavlovi Straussovi, Vladimíra Kolára, ktorý ponúka čitateľom ukážku zo svojej knihy *Vyhnaní ze života* a v neposlednom rade rozhlasová hra Antona Baláža *Ofélia nie je mŕtva*.

Sylvia Hrešková – Magdaléna Hrbáček